

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 2, p. 407-419, April 2012

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA REHBERLİK HİZMETLERİNİN
UYGULAMA SÜRECİNİN ETKİLİLİĞİ**
*THE EFFECTIVENESS OF GUIDANCE SERVICES' IMPLEMENTATION PROCESS
IN PRIMARY SCHOOLS*

Yrd. Doç. Dr. Necmi GÖKYER

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Abstract

The aim of this study is to determine the perceptions of school administrators and guidance teachers on the effectiveness of implementation process of guidance and psychological counselling services at primary schools. Through a survey method 56 principals, 110 vice-principals and 56 guidance teachers at 56 public schools in central town of Elazığ during the academic year of 2010-2011. The number of total participants taking part in the research is 138. The results show that the perception levels of female administrators and guidance teachers are higher than male administrators and guidance teachers on the effectiveness of implementation process of guidance and psychological counselling. On the other hand, the perception levels of administrators and guidance teachers having 1-5 years of service group are higher than those having 11-15, 16-20, and 21 and over years of service groups in respect of the effectiveness of the implementation process of guidance and psychological counselling.

Key Words: School guidance and counselling services, counsellor, administrators, effectiveness.

Öz

Bu çalışmanın amacı, "ilköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmen algılarını" tespit etmektir. Tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Elazığ ili merkez

ilçede bulunan 56 resmi okulda görev yapan 56 yönetici, 110 yönetici yardımcısı ve 56 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım sayısı toplam 138'dir. Sonuçlara göre, her iki boyutta da uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yöneticiler ve rehber öğretmenlerin algılarının düzeyi aynıdır. Kadın yönetici ve kadın rehber öğretmenlerin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algıları, erkek yönetici ve erkek rehber öğretmenlerden daha yüksek düzeydedir. 1-5 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler; 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenlere göre, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Okul rehberlik hizmetleri, psikolojik danışman, yöneticiler, etkililik.

1.Giriş

Etkililik, çıktılarda sağlanan başarı (Grasso, 1994); amacı gerçekleştirme düzeyi, çevreye uyum sağlama yeteneği (Hoy and Miskel, 1987); gerekli kaynakları elde etme yeteneği (Hendrix and McNichols, 1984) olarak tanımlanmıştır (Karlı, 1998:1). Okullardaki hizmetler, “yönetim”, “eğitim-öğretim” ve “öğrenci kişilik hizmetleri” olarak örgütlenmiştir (Özgüven, 1999:53). Bu hizmetlerin okullarda etkili bir biçimde sağlanmasından birinci derecede sorumlu olan kişi de yöneticilerdir.

Psikolojik danışmanların okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütürken en fazla işbirliği halinde oldukları kişiler yöneticiler, öğretmenler, veliler ve diğer eğitim çalışanlarıdır. Ancak bu gruplar içinde psikolojik danışmanın yapacağı etkinlikleri en fazla etkileyen kişi okul yöneticisidir. Günlük çalışmaları sırasında psikolojik danışmanlar bazen aldıkları eğitime profesyonel olarak belirlenmiş rol ve etkinliklere uygun olmayan görevleri yerine getirmek durumunda kalabilmektedirler (Baker, 2000; Owen & Owen, 2008:210).

Myrick (1987' den akt. Stone ve Brandey, 1994) rehberliği “okul müfredatında kişisel potansiyelleri maksimum düzeyde geliştirme amacıyla olan güç” olarak tanımlarken, Gladding (1988) ise “bireylerin seçim yapmalarına yönelik bir yardım” olarak tanımlamıştır.

Sınıf (şube) rehber öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili biçimde gerçekleştirilmesinde ve öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerinde çok önemli etkenlerdir (Hoose, 1968' den akt. Ostling, 1965). Sınıf (şube) rehber öğretmenlerinin olumlu ve daha verimli bir sınıf ortamı oluşturması için empati, samimiyet, tutarlık ve olumlu saygı özelliklerinin hakim olduğu bir rehberlik anlayışı geliştirmesi gerekmektedir (Ercan, 2001).

İlköğretim düzeyindeki çocukların ilgi ve yeteneklerini keşfederek mesleki gelişimlerinde doğru yönlendirilmelerinde, günümüzde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin öneminin arttığı görülmektedir. Eğitim kurumlarında rehberlik ve danışmanlık hizmetleri okuldan yaşama geçişi sağlayan süreçte köprü görevini üstlenerek, öğrencilerin bedensel, zihinsel ve sosyal kapasitesini, potansiyelini en ileri bir seviyede geliştirmek üzere uygulanan planlı, programlı biçimde yardım etme çabalarını kapsamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2001, R.G. 24376) göre, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı; Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri

temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Bu amaç çerçevesinde yürütülen çalışmaların, PDR hizmetlerinin önemli bir ilkesi olarak, bu hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sunulabilmesi ve amacına ulaşabilmesi için okuldaki personel ile işbirliği ve ortak bir anlayış içinde yürütülmesi gerekmektedir. Bu nedenle okulda psikolojik danışman, okul müdürü, müdür yardımcısı, sınıf rehber öğretmenleri ve ders öğretmenlerinin yapacağı görevler M.E.B. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu görevlerin beklenildiği şekilde yerine getirilmesinde okul personelinin istekliliği, anlayış ve işbirliği önemlidir (Güven, 2009:171).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerinin hedeflendiği çağdaş eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bireyin kapasitelerini tam olarak gerçekleştirmesine yönelik bir yardım hizmeti olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili olarak sürdürülebilmesi için okulda öğrenci ile ilişkili olan tüm personele çeşitli rol ve sorumluluklar düşmektedir (Demir, 2010:ii).

Genel olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin en temel amaçları; kişilere önemli kişisel kararlar almalarında yardımcı olma, problemlerini çözebilmelerinde yardımcı olma, gizil güçlerinin engelleyici davranışlarını azaltmalarına yardımcı olma, sağlıklı kişisel gelişimi hızlandırmadır (Eisenberg ve Delaney, 1993:22; Güven, 2008:181).

Rehberlik, eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olan onu tamamlayan çalışmalardır. Eğitim sürecinin bütün kademelerindeki öğrenciler zaman zaman kendilerini tanıma ve kabul etme, geleceğe dönük tercihler ve seçimler yapma, karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma, potansiyellerini en iyi şekilde kullanma ve böylece kendilerini gerçekleştirebilmede rehberlik hizmetlerinin yardımına ihtiyaç duyarlar (Yeşilyaprak, 2001: 3; Erkan ve Diğerleri, 2000:1-5).

Çocukların bedenlen, zihnen, ruhen çok hızlı bir gelişim içinde oldukları, öğrenim hayatına başlayarak ailelerinden sonra ilk kez bir sosyal gruba girdikleri ilköğretim döneminde, rehberlik hizmetleri çok büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin zihinsel gelişmeleri öğretimle sağlanabilir. Ancak kendilerini tanıma ve gerçekleştirmeleri, gelişim dönemlerini başarıyla atlatalmaları, kişilik ve sosyal gelişimleri rehberlik çalışmalarının yardımıyla olur (Kuzgun, 2000:210-214).

Okul müdürlüğü görevini yürüten yöneticilerin ve yardımcılarının büyük bir çoğunluğunun rehberlik ve psikolojik danışmanlık branşında olmaması, cinsiyetlerinin de genelde erkek olması ve okulun diğer bütün iş ve işlemleri de dikkate alındığında rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve bu sürecin takip edilmesinde görev değişkeninin, yöneticilerin cinsiyetinin, branşın ve kıdemin de bu sürece etkisinin olabileceği düşünülmüştür. Bu çalışma ile ilköğretim okullarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinde yapılması gereken çalışmaların, okul yöneticileri ve rehber öğretmenler tarafından ne derece yapıldığı saptanmaya çalışılmıştır. Yönetici ve rehber öğretmenlerin de demografik yapılarının, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkileyebileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, “ilköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmen algılarını” tespit etmektir.

Araştırma probleminde yer alan soruyu yanıtlamak için aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1.Yöneticilerin ve rehber öğretmenlerin ilköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algıları nedir?

2.Yöneticilerin ve rehber öğretmenlerin algıları, görev, cinsiyet, branş ve kıdem değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Evreni oluşturan grupların demografik yapıları nelerdir?

2.Yöntem

Milli Eğitim Bakanlığı, Elazığ İlindeki ilköğretim okullarında “rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 1991:77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Elazığ ili merkez ilçede bulunan 56 resmi okulda görev yapan 56 yönetici, 110 yönetici yardımcısı ve 56 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Ancak bu okulların 16’sında rehber öğretmen bulunmamaktadır. Rehber öğretmen bulunan 40 okul, bu okullarda görev yapan 82 müdür yardımcısı ve 40 rehber öğretmene anket uygulanmak üzere okullar ziyaret edilmiştir. Okulların hepsine ulaşılmaya çalışılmış, ancak bazı okulların rehberlik hizmetleri için diğer okullardan görevlendirme yapılması ve uygulama sırasında izinli ve raporlu olma gibi durumlar nedeniyle 31 okul müdürü (%77,5), 38 rehber öğretmen (%95) ve 70 müdür yardımcısına (%85) geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılım sayısı toplam 138 (%86,5)’dir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından alan yazın taraması yoluyla hazırlanarak, değişik uzman görüşleri sonucunda son hali verilen veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veri toplama aracındaki seçenekler ile puan aralıkları “Hiçbir Zaman” (1), “Nadiren” (2), “Ara Sıra” (3), “Çoğunlukla” (4), “Her Zaman” (5) şeklinde oluşturulmuştur. Veri toplama aracı 26 likert tipi maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin aralıkları $4/5 = .80$ ’dir. Araştırmada hata payı .05 olarak alınmıştır. Cevaplayıcıların ölçekten aldıkları toplam puan, “rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine” ilişkin yönetici ve rehber öğretmenlerin görüşlerinin düzeyini belirtmektedir. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2009:123). Yapılan ilk faktör analizi sonucunda 26 maddeden faktör yükü .35’in altında olan 6 madde ile iki boyutta da yakın değerler alan iki madde olmak üzere toplam 8 madde ölçekten çıkartılmıştır. Döndürülmüş faktör yük değerlerinin 0.35 ile 0.79 arasında değiştiği saptanmıştır. Verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı KMO ve Bartlett testleri ile sınanmıştır. Verilerin KMO değeri ,872, Bartlett’s değeri 1228.47734, df:153, $p=.000$ ’dır. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için minimum KMO değeri 0.60 olarak önerilmektedir (Pullant, 2001). Bu sonuçlara göre verilerin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör

analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri” boyutunda onbir madde bulunmaktadır ve bu boyuta ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .89’dur. “Bireyi Tanıma Teknikleri” boyutunda yedi madde bulunmaktadır ve bu boyuta ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .86’dır. Ölçeğin tamamının açıkladığı toplam varyans, %53,086 Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .91’dir.

Verilerin Analizi

Geliştirilen veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmaya katılan yöneticilere ve rehber öğretmenlere ait demografik bilgileri belirlemek için dört madde, ikinci bölümde ise rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarını ölçmek için 26 madde yer almaktadır. Veriler, SPSS 16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sorularının analizinde, frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Veri toplama aracından elde edilen verilerin cinsiyet ve görev değişkenine göre karşılaştırılmasında öncelikle normal dağılıma uygunluk testi (Levene Testi) yapılmış ve varyansların homojenliği test edilmiştir. Dağılımın normal olduğu durumlarda bağımsız gruplar t testi, normal olmadığı durumlarda ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Branş ve kıdem değişkenlerine göre yapılan karşılaştırmalarda da normal dağılımın uygunluk testi sonucuna göre dağılımın normal olduğu durumlarda tek yönlü Varyans Analizi (One-way ANOVA), normal olmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunda anlamlı bir fark belirlendiğinde farkın kaynağını belirlemek için grupların ikili kombinasyonları yapılarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

3.Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma bulgularına ilişkin elde edilen veriler, alt problemlere göre tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

1. Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları.

Demografik Özellikler	f	%
Görev Değişkenine Göre		
Müdür	31	30,7
Müdür Yrd.	70	69,3
Toplam	101	100,0
Cinsiyet Değişkenine Göre		
Kadın	22	15,9
Erkek	116	84,1
Toplam	138	100,0
Branş Değişkenine Göre		
Sosyal Bilimler	88	63,8
Fen Bilimleri	13	9,4
Rehberlik	37	26,8
Toplam	138	100,0

Tablo 1. (Devamı) Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları.

Kıdem Değişkenine Göre		
1-5 yıl	16	11,6
6-10 yıl	16	11,6
11-15 yıl	23	16,7
16-20 yıl	16	11,6
21 yıl ve üstü	67	48,6
Toplam	138	100,0

Araştırmaya katılanların %30,7'sinin müdür, %69,3'ünün müdür yardımcısı, %63,8'inin sosyal bilimler öğretmeni, %9,4'ünün fen bilimleri öğretmeni, %26,8'inin rehber öğretmen, %15,9'unun kadın, %84,1'inin erkek, %11,6'sının 1-5 yıl, %11,6'sının 6-10 yıl, %16,7'sinin 11-15 yıl, %11,6'sının 16-20 yıl ve %48,6'sının da 21 yıl ve üstü kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmada Kullanılan Ölçme Aracındaki Boyutlara İlişkin Bulgular

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarının aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin Uygulama Sürecinin Etkililiğine İlişkin Boyutlara Ait İstatistik Değerler

BOYUTLAR	\bar{x}	SS
1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	4,17	,58
2. Bireyi Tanıma Teknikleri	3,72	,81

Araştırma sonucuna göre, "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri" ($\bar{x}=4,17$) ve "Bireyi Tanıma Teknikleri" ($\bar{x}=3,72$) şeklinde belirlenen boyutların uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin, yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarının "çoğunlukla" düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Boyutuna İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

No	A. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	\bar{x}	SS
1	İl çerçeve programını temel alarak okulunun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını sınıf düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.	4,34	,73
2	Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf öğretmenlerine rehberlik eder.	4,24	,89
3	Okulunun tür ve özelliklerine göre gerekli eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini plânlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasına rehberlik eder.	4,17	,74
4	Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenler.	3,83	,93
5	Bireysel rehberlik hizmetlerini alanın ilke ve standartlarına uygun biçimde yürütür.	4,15	,77
6	Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin komisyonlara	4,46	,74

	ve toplantılara katılır, gerekli bilgileri verir, görüşlerini belirtir.		
7	Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsu psikolojik danışma yapar.	4,02	,93
8	Sınıflarda yürütülen eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerinden, uygulanması rehberlik ve psikolojik danışma alanında özel bilgi ve beceri gerektirenleri uygular.	4,06	,76
9	Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.	3,85	,97
10	Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa veya kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini Rehberlik ve Araştırma Merkezinin iş birliğiyle verir.	4,28	,96
11	Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli kayıtları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve İstenen raporları düzenler.	4,42	,77

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yönetici ve rehber öğretmenlerin, “rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri” boyutunun uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algılarının ($\bar{x}=3,85-4,46$) “çoğunlukla” düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Bireyi Tanıma Teknikleri Boyutuna İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

No	B. Bireyi Tanıma Teknikleri	\bar{x}	SS
17	“Arzu/İstek listesini” uygular.	3,31	1,20
18	“Problem Tarama Listesini” uygular.	4,18	,94
19	“Anket/Soru Listesini” uygular.	3,73	1,09
20	“Sosyometri tekniğini” uygular.	3,67	1,08
21	“Kimdir Bu Tekniğini” uygular.	3,76	1,14
22	“Sosyal Uzaklık Ölçeğini” uygular.	3,23	1,25
23	“Görüşme Tekniğini” uygular.	4,13	,96

Tablo 4'te görüldüğü gibi, yönetici ve rehber öğretmenlerin, “Bireyi Tanıma Teknikleri” boyutunun uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algılarının 18, 19, 20, 21 ve 23. maddeler için ($\bar{x}=3,67-4,13$) “çoğunlukla”, 17. ve 22. maddeler için de “($\bar{x}=3,23-3,31$)” “ara sıra”, düzeyinde olduğu görülmektedir. Rehber öğretmenler ve okul yöneticileri arzu/istek listesi ve sosyal uzaklık ölçeğini güncel olmadığı gerekçesiyle çok fazla kullanmadıkları söylenebilir.

Tablo 5. Boyutlar temelinde Cinsiyet Değişkenine Göre verilerin dağılımı

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	t	P	Levene		Sıra Ort.	M.W.U	P
						F	p			
A. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	Kadın	22	4,53	3,319	,001	6,098	,015	96,20	688,500	,001*
	Erkek	116	4,10					64,44		
B. Bireyi Tanıma Teknikleri	Kadın	22	3,66	-,377	,707	,093	,761	66,14	1202,000	,666
	Erkek	116	3,73					70,14		

Tablo 5'te görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre, görüşlerin homojen olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Levene testi sonucunda "rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri" boyutunda görüşlerin homojen bir yapıya sahip olmadığı görülmüştür. Bu nedenle bu boyutta puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Mann Whitney U testi iki ilişkisiz örneklemeden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2009:155). Cinsiyet değişkenine göre, görüşlerin sadece "rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri" boyutunda anlamlı farklılaşmaya yol açtığı görülmektedir. Kadın yönetici ve rehber öğretmenler grubunun sıra ortalaması, (U= 688,500; p<.05) erkek yönetici ve rehber öğretmen grubuna göre daha yüksektir ve bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin, kadın yönetici ve kadın rehber öğretmenlerin algıları "her zaman" düzeyinde, erkek yönetici ve erkek rehber öğretmenlerin ise "çoğunlukla" düzeyindedir. Kadın yöneticiler ve kadın rehber öğretmenler uygulama sürecinin daha etkili yürütüldüğünü düşünmektedirler.

Tablo 6. Boyutların Branş Değişkenine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	BRANŞ	n	\bar{X}	Varyans Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p
A. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	Sosyal Bil.	88	4,01	Grup. Ar.	7,392	2	3,696	12,618	,000
	Fen Bil.	13	4,14	Grup. İçi	39,541	135	,293		
	Reh. Öğrt	37	4,54	Toplam	46,933	137			
	Toplam	138	4,17	Levene: 4,007	p=,020*	LSD:3-1,2			
B. Bireyi Tanıma Teknikleri	Sosyal Bil.	88	3,81	Grup. Ar.	4,067	2	2,034	3,161	,046
	Fen Bil.	13	3,92	Grup.İçi	86,862	135	,643		
	Reh. Öğrt.	37	3,44	Toplam	90,929	137			
	Toplam	138	3,72	Levene: 1,021 ; p= ,363; LSD: 3-1					

Kruskal W. H (24,559, p=0,000*)

*p<.05

Tabloda 6’da görüldüğü gibi, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yöneticilerin branşlarına göre ve rehber öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için öncelikle dağılımın homojen olup olmadığını test eden Levene’nin Varyansların Homojenliği Testi (Levene’s Test for Equality of Variances) sonuçları incelenmiştir. Sadece “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri” boyutunun homojen bir yapıya sahip olmadığı saptanmıştır. Bunun üzerine bu boyutla ilgili uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yöneticilerin branşlarına göre ve rehber öğretmenlerin algılarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için non-parametrik Kruskal Wallis-H testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda elde edilen sıralar ortalaması puanlara göre, yönetici ve rehber öğretmenlerin bu boyuttaki algıları anlamlı çıktığı için (homojen dağılım göstermediği için) Mann Whitney U testi yapılmıştır. Analizlerin sonucunda görev değişkenine göre, boyutlar temelindeki veriler, sadece “rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri” boyutunda anlamlı farklılaşmaya yol açtığı görülmektedir. Rehber öğretmenler grubunun sıra ortalaması, (U= 728,500; p<.05) yönetici grubuna göre daha yüksektir ve bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin, rehber öğretmenlerin algıları “her zaman” düzeyinde, yöneticilerin branşlarına göre ise “çoğunlukla” düzeyindedir. Yöneticilerin branşlarına göre ve rehber öğretmenlerin görevleriyle ilgili olarak boyutlar arasında farkın olup olmadığına yönelik yapılan LSD testi sonucuna göre anlamlı fark bulunmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini, rehber öğretmenler, yöneticilerin hem sosyal bilimler hem de fen bilimleri branşlarına göre daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Bireyi tanıma teknikleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini ise rehber öğretmenler, sosyal bilimler branşındaki yöneticilerden daha düşük olarak algılamaktadırlar.

Tablo 7. Boyutların Kıdem Değişkenine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	KIDEM	n	\bar{X}	Varyans Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p
A. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	1-5 Yıl	16	4,53	Gruplar Arası	3,807	4	,952	2,935	,023
	6-10 Yıl	16	4,34	Grup. İçi	43,12	133	,324		
	11-15 Yıl	23	4,08	Toplam	46,93	137			
	16-20 Yıl	16	3,93	Levene: 2,281			p= ,064		
	21 Yıl ve Üstü	67	4,12	LSD:1-3,4,5;4-2					
	Toplam	138	4,17						
B. Bireyi Tanıma Teknikleri	1-5 Yıl	16	3,91	Gruplar Arası	10,22	4	2,556	4,213	,003
	6-10 Yıl	16	3,12	Grup.İçi	80,70	133	,607		
	11-15 Yıl	23	3,44	Toplam	90,92	137			
	16-20 Yıl	16	3,77	Levene: ,529			p= ,715		
	21 Yıl ve Üstü	67	3,90	LSD:2-1,4,5;5-3					
	Toplam	138	3,72						

Tabloda 7’de görüldüğü gibi, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için öncelikle dağılımın homojen olup olmadığını test eden Levene’s testi yapılmış, bu testin sonucunda boyutların hiç birisinde varyansların homojen olmadığı belirlenmiştir. Yöneticilerin ve rehber öğretmenlerin algılarının farklılaşmadığı görülmüştür. Yönetici ve rehber öğretmenlerin algılarının kıdem değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan LSD testi sonucuna göre anlamlı fark bulunmuştur. 1-5 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler; 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenlere göre, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Aynı boyutta, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini, 16-20 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler de, 6-10 yıl kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenlerden daha düşük düzeyde algılamaktadırlar. Bireyi tanıma boyutunda da 6-10 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler 1-5 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenlerden bu boyutun uygulanma sürecinin etkililiğini daha düşük düzeyde algılamaktadırlar. Yine 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenler bu boyutun uygulanma sürecinin etkililiğini, 11-15 yıl kıdeme sahip olanlardan daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar.

4. Sonuç ve Tartışma

Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireyin tüm yönleriyle gelişimini hedefleyen çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Rehber öğretmenler ve yöneticiler ise okullarda gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütücüsü rolündedirler. Bu durumda önemi yadsınamaz okul rehberliğinde hayati rol ve sorumluluklara sahip rehber öğretmenlerin, bu rol ve sorumluluklarını uygun biçimde yerine getirebilmeleri için alanlarında yeterli bilgiye sahip olmalarının yanında bu süreci etkili yürütebilecek istek ve çabaya da sahip olmaları gerekir. Aynı durum için, okul yöneticilerinin de rehberlik sürecine bakış açılarının hem olumlu hem de destekleyici olması gerekmektedir. Bu süreçle ilgili sorunların olup olmadığını araştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma göstermektedir ki katılımcı rehber öğretmenlerin ve yöneticilerin rehberlik ve psikolojik danışma ve bireyi tanıma teknikleri boyutlarına ilişkin algıları “çoğunlukla”dır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, her iki boyutta da uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin yöneticiler ve rehber öğretmenlerin algılarının düzeyi aynıdır. Kadın yönetici ve kadın rehber öğretmenlerin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algıları, erkek yönetici ve erkek rehber öğretmenlerden daha yüksek düzeydedir. Bu bulguyu Demir (2010) tarafından yapılan araştırma sonucu da desteklemektedir. Aynı araştırma sonucuna göre, kadınlar kendilerine düşen rol ve sorumlulukların daha fazla farkındadırlar. Bu bulgu kadınların cinsiyet rollerinden kaynaklanabilir. Geleneksel cinsiyet rollerinde kadın erkeklere göre daha sevecen, ilgili, empatik, daha iyi iletişim kuran, duygularını daha iyi ifade eden bireyler olarak atfedilirler. Kadınlara yönelik bu algılar onların rehberlik ilke ve kavramlarını anlayıp içselleştirmelerini ve cinsiyet rollerine büyük ölçüde uyan rehberlik hizmetlerine olumlu tutum geliştirmelerini kolaylaştırıyor olabilir. Ya da sadece tutum geliştirmeden de öyle olduğunu söyleme eğiliminde de olabilirler (sosyal uyum)

Branş değişkenine göre, rehber öğretmenlerin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin algıları, yöneticilerden daha yüksektir. Bireyi tanıma teknikleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini ise rehber öğretmenler müdürlerden daha düşük düzeyde algılamaktadırlar.

1-5 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler; 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenlere göre, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri boyutunun uygulama sürecinin etkililiğini daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Bu bulgu ülkemizde uzun geçmişi olmayan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yeni yetişen öğretmenler tarafından benimsendiği, anlaşıldığı ve desteklendiğini göstermektedir. Ya da bu kıdemdeki yönetici ve öğretmenler yeni oldukları için eksiklikleri görememiş ya da var olanı daha pozitif değerlendirmiş de olabilirler. Ayrıca bu bulgu öğretmen eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışmaya ilişkin derslerin önemini de ortaya koymaktadır. Aynı boyutta 16-20 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler de 6-10 yıl kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenlerden daha düşük düzeyde algılamaktadırlar. Kıdem arttıkça tecrübenin, bilişsel ve duyuşsal öğrenmelerin, becerilerin artması beklenir. Demek ki özellikle görevini ve mesleğini seven ve kendisini mesleğine adanmış kıdemli yönetici ve rehber öğretmenler, edindikleri tecrübeye dayanarak, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulama sürecinde bazı eksikliklerin ya da aksamaların olduğunu ifade etmektedirler. Bireyi tanıma boyutunda da 6-10 yıl kıdeme sahip yöneticiler ve rehber öğretmenler 1-5 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenlerden bu boyutun uygulanma sürecinin etkililiğini daha düşük düzeyde algılamaktadırlar. Yine 21 yıl ve üstü kıdeme sahip yönetici ve rehber öğretmenler 11-15 yıl kıdeme sahip olanlardan daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar.

“Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin” uygulama sürecinin etkililiği boyutunda, kıdem yılı 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri olan yönetici ve rehber öğretmenler arasında, kıdem yılı 1-5 yıl olan yönetici ve rehber öğretmenlerin lehine çıkan sonuçlar, Demir (2010), Öztemel (2000)’in kıdem değişkeninin rehberlik anlayışı üzerinde etkili olmadığı bulgusu ve Kepçeoğlu (1975)’nin hizmet süresi daha fazla olan öğretmenlerin az olanlara göre daha yüksek rehberlik anlayışına sahip olduğu bulgusu ile uyuşmamaktadır. Bunun yanında “bireyi tanıma tekniklerinin” uygulama sürecinin etkililiği boyutunda ise, kıdem yılı 16-20 yıl ve üzeri olan yönetici ve rehber öğretmenlerin lehine çıkan sonuçlar, yukarıda belirtilen yazarların yapmış oldukları çalışmaların bulgularını desteklemektedir (Demir, 2010).

Yumrutaş (2006)’ın yapmış olduğu çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümünün ilköğretimde rehberlik çalışmalarının yararlı olacağına inandıkları ortaya çıkmıştır. Yazar tarafından yapılan bu çalışmada da yöneticilerin ve rehber öğretmenlerin rehberlik hizmetleri ile ilgili yapılan çalışmaları çoğunlukla düzeyinde destekledikleri ortaya çıkmıştır.

Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006) tarafından yapılan araştırma sonucunda, rehberlik hizmetlerinin öneminin eğitimciler arasında yeterince kavranmamış olduğu ve rehberlik hizmetleriyle yükümlü olan okul rehber öğretmenlerinin bir kısmının işinin gerektirdiği ilke ve sorumluluk bilincine ve aktivitesine sahip olmadıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu sonuçlar ile yazar tarafından yapılan araştırmanın sonuçları örtüşmemektedir. Bunun nedeni rehber öğretmenlerin farklı okullarda çalışmaları sonucunda bu süreçte yapmaları gereken iş ve işlemlerle ilgili mesleki bilgilerinin, kişisel gelişimlerinin ve deneyimlerinin artması sonucu kıdemle birlikte ilgi, istek ve güdülenmişlik düzeylerinin de etkisiyle rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri sürecinin etkililiği artmış olabilir. Ancak, yazar tarafından yapılan araştırmada kıdemleri düşük olan rehber öğretmenlerin mesleğin ilk yıllarındaki heyecan ve güncel bilgileriyle ve deneyim yetersizliğinden dolayı bazı eksiklikleri görememeleri gibi nedenlerden dolayı bu süreci etkili değerlendirmiş olabilirler.

5. Öneriler

1. Bu araştırmada da karşılaşıldığı gibi, bazı okullarımızda rehber öğretmen olmadığı için araştırma yapılamamıştır. Bu nedenle ilköğretim okullarına rehber öğretmen atamasına öncelik ve önem verilmelidir.

2. Bazı bireyi tanıma teknikleri daha az kullanılmaktadır (tablo: 4). Bu nedenle, bireyi tanıma teknikleri öğrencileri daha iyi tanımak ve varsa sorunlarını zamanında çözmek veya ilgilenmek amaçlı uygulandığı için bu tekniklerin uygulanmasına rehber öğretmenlerin daha fazla önem vermesi uygun olacaktır.

3. Rehber öğretmenlerin sözlü ifadesine göre bireyi tanıma tekniklerinin bazıları güncelliğini yitirdiği için kullanılmamaktadır. Güncelliğini yitirdiği için veya zaman yetersizliği, okulların kalabalık olması ya da bunu bu yıl uygulamasam da olur anlayışıyla öğrencileri tanıma teknikleri uygulanmayabilmektedir (Yazar'ın Milli Eğitim Bakanlığında müfettişlik yapmış olması ve bu süreçte elde etmiş olduğu bilgiler ve belgeler de bunu doğrulamaktadır). Bu durum çeşitli sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle her yıl düzenli olarak bu tekniklerin uygulanmasına önem verilmelidir.

4. Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenlenmesine gereken önem verilmelidir.

6. KAYNAKÇA

- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (4.Baskı). Ankara: PEGEM Akademi
- DEMİR, M. (2010). *Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Anlayışları ve Rehberliğe Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eskişehir.
- ERCAN, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik hizmetleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 9(2), 47-58.
- GÜVEN, M. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Denetimiyle İlgili Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 2 (9).
- GÜVEN, M. (Ed.). (2008). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- HATUNOĞLU A., Hatunoğlu Y.(2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338. <http://www.kefdergi.com/pdf/>.
- KARASAR, Niyazi (1991). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Kavramlar, İlkeler, Teknikler (4.Basım). Ankara.
- KARSLI, M. D. (1998). Yönetmelik Etkililik. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları.
- KEPÇEOĞLU, M. (1975). *Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Anlayışı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- KUZGUN, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara : ÖSYM.
- OSTLING, K.F. (1965) *Elementary teacher attitudes toward elementary counseling and guidance programs. [İlköğretim öğretmenlerinin ilköğretim rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşleri]*. Doktora tezi, The University of New Mexico. Proquest veri tabanından 12.09.2011 tarihinde edinilmiştir.

- OWEN, F.K. & Owen, D.W. (2008). Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, vol: 41 (1), 207-221.
- ÖZGÜVEN, İ. E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZTEMEL, K. (2000). *Kendini ayarlama becerilerini algulamaları bakımından farklı öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- PULLANT, J. (2001). *SPSS Survival manual. A step-by step guide to data analyses using spss for Windows*. Philadelphia, PA: Open University Press.
- STONE, L.A., Bradley, F.O. (1994). *Foundations of elementary and middle school counseling. [İlköğretim ve orta öğretim psikolojik danışmanın temelleri]*. White Plains, NY: Longman.
- YUMRUTAŞ, A. (2006). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.